

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Kovács L. László ügyvéd által képviselt felperes nevefelperesnek, a Nyári és Korsós Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Korsós Boglárka ügyvéd) által képviselt I.rendű alperes neve(I.rendű alperes címe) I. rendű és II.rendű alperes neve(II.rendű alperes címe) II. rendű alperesek ellen öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2013. május 14. napján meghozott 34.P.25.514/2011/19. számú ítélete ellen a felperes részéről 20. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja és **Z.J.** örökhagyó és az alperesek között **B-n** 2001. május hó 16. napján létrejött öröklési szerződést a felek egymás közötti viszonyában érvénytelennek nyilvánítja. Az ezt meghaladó, keresetet elutasító rendelkezést helybenhagyja.

Kötelezi az alpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg a felperesnek 15 napon belül 571.500 (Ötszázhetvenegyezer-ötszáz) forint első- és másodfokú együttes perköltséget.

A le nem rótt 900.000 (Kilencszázezer) forint kereseti és 1.592.300 (Egymillió-ötszázkilencvenkettőezer-háromszáz) forint fellebbezési eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

Z.J. örökhagyó az I. rendű alperes édesanyjának harmadik férje volt, 2001. novembere óta I. és II. rendű alperessel azonos ingatlanban éltek.

2001. május 16. napján az örökhagyó és az alperesek között öröklési szerződés jött létre. Ebben az örökhagyó kötelezte magát arra, hogy a kizárólagos tulajdonát képező **b.-i D.** út 73. szám alatti ingatlant a szerződéses örökösökre hagyja. Az ingóvagyonnal kapcsolatban a szerződés 5. pontjában akként rendelkeztek, hogy az ingók is a szerződéses örökösre szállnak az örökhagyó elhunytakor. A felek a szerződés szerint abban is megállapodtak, hogy az örökség megszerzésének fejében a szerződéses örökösök az örökhagyóról elhunytáig gondoskodnak, valamint tisztességes temetését megrendezik. A tartáson belül a szerződéses örökösök gondoskodnak az örökhagyó sürgős és egészségügyi állapotától függő ápolásáról, gondozásáról, gyógyszerének beszerzéséről, orvosi kezeléséről, élelmezéséről, az ingatlan takarításáról, valamint mosásról. A szerződést a felek, majd okirati tanúk aláírták, azt dr. **Ny.B.** ügyvéd ellenjegyezte.

Az örökhagyó 2011. április 9. napján hunyt el. Az eljáró közjegyző a 2011. október 28. napján kelt, **ügyszámú** hagyatékátadó végzésével a hagyaték tárgyát

ideiglenes hatállyal szerződéses öröklés címén fejenként egyenlő, ? - ? arányban az alpereseknek adta át.

Felperes keresetében azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a 2001. május 16. napján kelt öröklési szerződés érvénytelen. Elsősorban alaki hibára hivatkozott, mert álláspontja szerint az öröklési szerződés nem felel meg a Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltaknak, a 2. számú tanú aláírása nem olvasható, a tanú ekként nem beazonosítható. Másodlagos érvénytelenségi jogcímként megjelölte a Ptk. 655. § (1) bekezdését és a 658. § (1) bekezdés alapján alkalmazandó 586. § (1) bekezdésének első fordulatát. Felperesi álláspont szerint a felek nem tartásban, hanem gondozásban állapodtak meg. Ugyanakkor a megfelelő tartás kritériumainak alperesi szolgáltatások nem feleltek meg, azt alperesek valójában nem nyújtották.

A fentiek alapján azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, a felperes törvényes öröklésre jogosult, így kérte kötelezni az alpereseket, hogy a hagyaték tárgyát képező ingóságokat és az ingatlant bocsássák a felperes birtokába. Mindemellett a földhivatal megkeresését kérte a felperes tulajdonjogának bejegyzése és az alperesek részére a bejegyzett elidegenítési és terhelési tilalom törlése iránt, melynek tűrésére kérte kötelezni az alpereseket.

Másodlagosan azt kérte, hogy a bíróság állapítsa meg az öröklési szerződés érvénytelenségét, majd keresse meg az eljáró közjegyzőt, hogy az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés alapján a hagyatékot teljes hatállyal adja át a felperes részére.

Indokaiként előadta, hogy az öröklési szerződést okirati tanúként aláíró **L.T.** aláírása nem felel meg a Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltaknak, mivel álláspontja szerint az aláírásból nem azonosítható be a tanú. Hivatkozott e körben a 2009. évi 2045. számú BDT-re, továbbá a Kúria 3/2012. Polgári Jogegységi Határozatára. Hivatkozása szerint azt, hogy az örökhagyónak tartást vagy gondozást nyújtottak-e az alperesek az örökség fejében, nem a szerződést követően kell vizsgálni, hiszen az érvénytelenségi oknak a szerződéskötéskor kell fennállnia. A szerződésből az derül ki, hogy az alperesek az örökhagyó gondozására vállaltak kötelezettséget, ugyanakkor a bírói gyakorlat következetes a tekintetben, hogy a pusztá gondozás és a gondviselés ellenében öröklési szerződés érvényesen nem köthető. Amennyiben a bíróság a vállalt szolgáltatást tartásnak minősítené, úgy az nem felel meg a megfelelő tartás elvárásainak. E körben hivatkozott az 1995. évi 347. számú eseti döntésre és a 2001. évi 483. számú BDT-re.

Alperesek ellenkérelmükben a felperes keresetének elutasítását, felperes perköltségben való marasztalását kérték. Elsődleges álláspontjuk szerint, a tanú aláírása megfelel a jogszabályi előírásoknak, az alapján a tanú beazonosítható, aláírása nem olvashatatlan, legfeljebb nehezen olvashatónak nevezhető. A másodlagos jogcímet illetően álláspontjuk szerint, már a szerződés 2. pontja és különösen annak második fordulata tartalmazza, hogy az örökség megszerzése fejében az alperesek milyen kötelezettségeket vállaltak az örökhagyóval szemben, részletezi ezen pont a tartáson belüli kötelezettségeket is. Hivatkoztak arra, hogy az örökhagyót a szerződést követően csaknem 10 évig eltartották, róla folyamatosan gondoskodtak. Az örökhagyó részére a szerződésben írt szolgáltatásokat folyamatosan nyújtották. Amennyiben az örökhagyó elégedetlen lett volna a szolgáltatásokkal, akkor lehetősége lett volna öröklési szerződés megszüntetése érdekében pert indítani, ezt azonban nem tette.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, felperest alperesek javára 381.000 forint perköltség megfizetésére kötelezte. Az alaki érvénytelenségre való hivatkozás kapcsán a Ptk. 656. § alapján alkalmazandó Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pontja és a 3/2012. Polgári Jogegységi Határozatra utalva kifejtette, hogy a tanú személyének magából az okiratból megállapíthatónak kell lennie. A Ptk.-ban előírt követelményeknek a tanú akkor tesz eleget, ha az okiratot a reá jellemző általa rendszeresen alkalmazott, szokásos név forma- és írásképet tartalmazó

aláírásával látja el. Ennek legalább olyan mértékben kell olvashatónak lennie, hogy abból a tanú személye kideríthető legyen. Elfogadható az is, ha a tanú az olvashatatlan aláírása mellett a nevét olvasható módon is feltünteti, ennek hiányában azonban az olvashatatlan aláírás az aláíró személyének azonosítására nem alkalmas. A bíróság a felperes által becsatolt okiratokból azt állapította meg, hogy az azt 2. tanúként aláíró személy neve az aláírásból nehézségek árán, de megállapítható. Az aláírás megfelel az alaki követelményeknek, mert nem csupán a név kezdőbetűjét tünteti fel, illetve nem olvashatatlan írásjegyből szignókból áll. Az aláírás két nagybetűvel kezdődő szóra, tehát vezetéknévre és keresztnévre tagozódik. A kezdőbetűk egyébként egyértelműen azonosíthatóak. A kérdéses tanú aláírását akként minősítette, hogy az „nem teljesen olvashatatlan”, hanem nehezen olvasható ki belőle a **L.T.** név. A jogegységi határozat szerint az aláírás legalább olyan mértékben olvashatóvá kell, hogy váljék, hogy a tanú személye kideríthető legyen, mely követelménynek a névaláírás megfelel. A bíróság e körben értékelte, hogy a tanú személye beazonosítható, a lakcíme egyértelműen olvasható betűkkel lett feltüntetve, mely a tanú nehezen olvasható aláírásával együtt mindenképpen alkalmas a tanú személyének beazonosítására.

Ekként a Pp. 206. § (1) bekezdése alapján megállapította, hogy az öröklési szerződés, mint végintézkedés az alaki követelményeknek megfelel.

A szerződéses szolgáltatás vizsgálata kapcsán a Ptk. 655. § (1) bekezdése, 658. § (1) bekezdése és 586. § (1) bekezdésére utalva kifejtette, hogy pusztán a gondozás, gondviselés ellenében öröklési szerződés érvényesen nem köthető. Azonban az öröklési szerződésből, mint okirati bizonyítékból az volt megállapítható, hogy a tartáson belül a szerződéses örökösök gondoskodnak az örökhagyó szükség szerű és egészségügyi állapotától függő ápolásáról, gondozásáról, gyógyszerének beszerzéséről, orvosi kezeléséről, ételmezéséről, az ingatlan takarításáról, valamint a mosásról is. A szerződés fent idézett pontjából egyértelműen kiderül, hogy a felek már a szerződés megkötésekor nem csupán ápolásról, gondozásról, hanem mindennapi szükségletek teljes körű biztosítása érdekében azaz örökhagyó tartásáról állapodtak meg. Ezt követően a bíróság azt vizsgálta, hogy a szerződéses rendelkezés lefedi-e a megfelelő tartás követelményét. E körben kifejtette, hogy a tartási szerződés alapján a kötelezett mindazt köteles a jogosultnak szolgáltatni, ami megfelelő eltartásához szükséges. A peradatok mérlegelését követően az alperesek előadásából, valamint a szerződés szövegezéséből megállapította, hogy a szerződésben az alperesek, mint szerződéses örökösök részéről vállalt kötelezettségek teljes körűen lefedték az örökhagyó napi szükségleteit. Az alperesek előadásából megállapította azt is, hogy a néhai a saját nyugdíjával maga rendelkezett. Havi egy nagy bevásárláson kívül minden szükségletéről az alperesek gondoskodtak. Így a napi háromszori étkezésről, az ingatlan takarításáról, mosásról, orvosi kezelésről, illetve kórházba kísérésről, kórházban való látogatásról, az alperesek az örökhagyót teljes körűen ellátták, haláláig biztosították mindezt a számára. Nem osztotta a bíróság a felperesi álláspontot abban a körben, hogy az örökhagyó jelentős értékű ingatlannal rendelkezett, az alperesek által nyújtott tartás pedig nem állhatott arányban az örökhagyó körülményeivel, mert ekként azok nem minősíthetők megfelelő szintűnek. Az öröklési, illetőleg a tartási szerződések esetén, amennyiben az örökhagyó ingatlannal rendelkezik, nem jelenti azt, hogy az örökhagyó szükségleteit teljes körűen kielégítő tartás ne lenne megfelelő tartásnak minősíthető. Rámutatott, hogy a tartás megfelelőségének nem a hagyaték értékéhez, hanem az örökhagyó szükségleteihez kell igazodnia. Ennek alapján megállapította, hogy az alperesek által vállalt és a későbbiekben hosszú időn keresztül nyújtott tartás az örökhagyó szükségleteit teljes egészében lefedte, a szerződés érvénytelensége ezért nem állapítható meg.

Az ítélet ellen felperes terjesztett elő fellebbezést. Abban az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a felperesi keresetnek való helyt adást kérte. Az alaki érvénytelenség kapcsán kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében tényként állapította meg, hogy az okiratot 2. tanúként aláíró személy neve az aláírásból nehézségek árán állapítható meg, bár az nem teljesen olvashatatlan, hanem nehezen olvasható, majd figyelemmel volt arra is, hogy a tanú személyének beazonosítása a lakcím egyértelműen olvasható voltából is következik. Ebből adekvátan az következik, hogy az öröklési szerződés jogszabály által előírt alaki feltételeknek nem felel meg, mert az aláírás nem nehezen olvasható, hanem egyáltalán nem olvasható és így nem alkalmas a tanú beazonosítására. Nem értett egyet azzal, hogy a cím a beazonosítást segíti, ez ugyanis a jogegységi határozatból nem következik. Az öröklési szerződés tartalmi érvényessége kapcsán kifejtette, hogy az öröklési szerződést ápolás, gondozás ellenében kötötték, az abban foglalt szolgáltatások nem merítik ki a tartás fogalmát. Ugyanakkor a megfelelő tartás fogalmát pedig semmiképpen sem merítette ki az alperesi szolgáltatás. Nem értett egyet az elsőfokú bíróság mérlegelés körében hozott azon döntésével sem, miszerint a perbeli öröklési szerződés nem csupán gondozásra irányult, hanem tartásra is, mely a megfelelő tartás fogalmaként megállapítható.

I. és II. rendű alperesek fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását indítványozták.

A fellebbezés részben alapos.

Az elsőfokú bíróság az érdemi döntéshez szükséges bizonyítást lefolytatta, az abból levont jogi következtetései azonban részben tévesek, ezért érdemi döntése sem helytálló.

A felperes az öröklési szerződés érvénytelenségére elsődlegesen alaki okból hivatkozott, másodlagosan az öröklési szerződés szükségszerű tartalmi elemeinek hiányával érvelt, végül alperesek szolgáltatásának nem megfelelő voltára hivatkozott.

A Ptk. 656. § szerint, az öröklési szerződés érvényességére az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pontja szerint pedig, az érvényességhez az szükséges, hogy az örökgyógy nyilatkozatát két tanú együttes jelenlétében aláírja. A tanúkkal szemben követelmény, hogy az aláírás a teljes név leírásával történjék.

A Kúria 3/2012. PJE határozata szerint, a végrendelet tanújának az okiratot a rá jellemző, szokásos módon kell aláírnia. A végrendeleti tanú az örökgyógy aláírását hitelesítő funkcióját akkor tölti be, ha mind a személye, mind a tanúi minősége magából az okiratból kitűnik. Leszögezi azt is, hogy mivel alaki kellékről van szó, amelyet magának az okiratnak kell tartalmaznia, erre nézve bizonyítás nem folytatható le. A végrendeleti tanú aláírásával kapcsolatosan értelmezési szabályok alkalmazására nincs lehetőség, mert értelmezni csak az érvényesen létrejött végrendeletet lehet, amely feltételezi a tanú szabályszerű aláírását. Ennek értelmében a végrendeleti tanú az aláírásával szemben tanúsított követelménynek akkor tesz eleget, ha a végrendeletet a rá jellemző, szokásos névformával látja el, amelynek azonban legalább olyan mértékben kell olvashatónak lennie, hogy abból a tanú személye kideríthető legyen. Elfogadható ezért az is, ha a tanú olvashatatlan aláírása mellett a nevét olvasható módon is feltünteti. Ennek hiányában azonban az olvashatatlan aláírás az aláíró személyének azonosítására nem alkalmas.

A jogegységi határozat alkalmazása a bíróság számára az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése értelmében kötelező.

A 2001. május 16-án megkötött öröklési szerződést két tanú írta alá, akik közül a 2. számú tanú aláírása nem olvasható, így a tanú személyének beazonosítására nem alkalmas, mert az írásképe egyszerű szemrevételezésével nem lehet megállapítani, hogy az aláírás milyen nevet takar, azt 19. sorszámú tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozata szerint I. rendű alperes maga sem tudta elolvasni. Az aláírás olvashatósága tárgyában ezért tévesen bocsátkozott az elsőfokú bíróság mérlegelésbe, és ebből a szempontból nem helytálló azon következtetése sem, hogy a 2. számú tanú neve „nem teljesen olvashatatlan”, hanem „nehezen olvasható”, mert ha a névaláírás nem olvasható el, akkor a végrendeleti tanú személye az okirat alapján nem beazonosítható. E körben feltételezésekbe bocsátkozni, a tanú nevének olvasható aláírását, mint alaki követelményt bizonyítással pótolni nem lehet, az okirat értelmezésére, tartalmi okfejtésre, ebből következtetés levonására nincs lehetőség, ezért ezen alaki hiányosságot a lakcím olvasható feltüntetése sem pótolhatja. A fenti okból – a 3/2012. PJE kötelező alkalmazására tekintettel – az öröklési szerződés alaki okból a felek egymás közötti viszonyában érvénytelen.

Ezt meghaladóan alaptalanul hivatkozott a felperes a fellebbezésében arra, hogy a szerződésben a felek nem „megfelelő tartásban” állapodtak meg.

A Ptk. 655. § (1) bekezdés szerint, az öröklési szerződéssel az örökhagyó arra kötelezi magát, hogy a vele szerződő felet tartás vagy életjáradék fejében örökösévé teszi. Eszerint öröklési szerződés csak olyan tartalommal jöhet létre érvényesen, amelyben a szerződéses örökös az örökhagyó tartására vagy életjáradék fizetésére vállal kötelezettséget. Más tartalmú, kizárólag gondozásra vagy ápolásra kötött öröklési szerződés érvénytelen. A tartás tágabb kategória, kiterjed a gondozásra, gyógyíttatásra, ápolásra, eltemettetésre is.

A 2001. május 16. napján kelt öröklési szerződés 2. pontja szerint a szerződő felek abban állapodtak meg, hogy a szerződéses örökösök az örökhagyóról elhunytáig gondoskodnak, tisztességes eltemettetését megrendezik. A tartáson belül gondoskodnak az örökhagyó szükségszerű és egészségügyi állapotától függő ápolásáról, gondozásáról, gyógyszerének beszerzéséről, orvosi kezeléséről, ételmezéséről, az ingatlan takarításáról, valamint a mosásról. Ezen vállalt kötelezettség a pusztá gondozás mértékét meghaladja, lényegében az örökhagyó teljes „eltartását” jelenti. Az pedig a szerződésnek nem érvényességi kelléke, hogy ezen belül az örökhagyó ellátásának napi rendszerére – az étkezések számára és az étel jellegére, a tartás nyújtásának helyszínére és pontos időpontjára, illetve egyéb részletekre – a felek öröklési szerződésben kitérjenek különösen akkor, ha ez a szerződés teljesítése során a felek között vitára nem ad okot. Ezért helytállón mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy a szerződés az öröklési szerződés szükségszerű tartalmi elemeit magában foglalja, ez azonban a fentiek miatt immáron ügydöntő relevanciával nem bír.

Bár a kereset érdemi elbírálására a fenti okokból immáron nem hat ki, érdemben helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság abban, hogy a tartás megfelelétségének vitatása okán a kereset alaptalan.

A Ptk. 655. § (1) bekezdése értelmében az öröklési szerződés visszterhes ügylet, szolgáltatással ellenszolgáltatás áll szemben, az ellenszolgáltatás teljesítése szerződéses kötelezettségként terheli a megnevezett örököst, ami kikényszeríthető, módosítható, avagy megszüntethető. A Ptk. 658. § (1) bekezdése és 586. § (4) bekezdése alapján az öröklési szerződés az örökhagyó halálával megszűnik. Ezért, ha az örökhagyó életében a szerződés megszüntetése iránt nem indított pert, halála után jogutódja per indítására nem jogosult. A szerződés teljesítése, vagy nemteljesítése ezért csak akkor bír jogi jelentőséggel, ha valamely érvénytelenségi okot támasztja alá. Érvénytelenséget azonban „nem megfelelő teljesítés” nem eredményez, mert az érvénytelenségi oknak a szerződés létrejöttékor kell fennállnia. Mivel a tartásra jogosult előre adott egyszeri

szolgáltatásával szemben az örökhagyó élete végéig fennálló huzamos, ismétlődő szolgáltatások állnak, ezek mennyisége az örökhagyó élettartamától függ, értékét azonban a szerződéskötés pillanatában nem lehet meghatározni, így a Ptk. 201. § (2) bekezdés alapján feltűnő értékaránytalanság megállapítására öröklési szerződés esetén nincs lehetőség.

Az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapításán túl a felperesi kereset alaptalan.

A hagyatéki eljárás során **ügyszámú** végzéssel az eljáró közjegyző az örökhagyó I. részben felvett hagyatékát ideiglenes hatállyal szerződéses öröklés jogcímén I. és II. rendű alpereseknek adta át a 2010. évi XXXVIII. törvény (Htv.) 86. § (1) bekezdése alapján. Ugyanakkor a Htv. 89. § szerint, ha a hagyatéki perben döntést hozó bíróság jogerős határozata az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzéstől részben vagy egészben eltér, a közjegyző az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzést bírósági határozattal érintett részében hatályon kívül helyezi és a bírósági határozatnak megfelelő teljes hatályú hagyatékátadó végzést hoz, egyidejűleg az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés bírósági határozattal nem érintett részére vonatkozóan megállapítja annak teljes hatályúvá válását. A törvény 2014. március 15. napjáig hatályos szövegezése szerint az ideiglenes hagyatékátadó végzés hatályon kívül helyezése és a bírósági határozatnak megfelelő teljes hatályú hagyatékátadó végzés meghozatala a közjegyző feladata, e körben a bíróság hatáskörrel nem rendelkezik.

Erre tekintettel a jogkövetkezmények levonására irányuló felperesi keresetet az elsőfokú bíróság érdemben helyesen utasította el, ezért e tekintetben a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése értelmében helybenhagyta.

I. és II. rendű alperesek az eljárás során az illeték és a perben felmerülő költségek előlegezésére személyes költségmentesség kedvezményében részesültek. Ezért pervesztességük okán a felperes illetékmentességére tekintettel le ne rótt 900.000 forint kereseti és 1.592.300 forint fellebbezési eljárási illetéket az állam viseli a 6/1986. (VI. 26.) IM számú rendelet 14. § értelmében. A Pp. 86. § (3) bekezdése szerint azonban a költségmentesség kedvezménye nem mentesíti a felet a pernyertes ellenérdekű fél perköltségeinek megtérítése alól. Ezért I. és II. rendű alperesek kötelesek a felperes javára megfizetni a 32/2003. (VIII. 22.) IM számú rendelet 3. § (5) bekezdés alapján meghatározott mértékű perköltséget.

Budapest, 2015. február 10.

Fermanné dr. Polák Zita s.k.
a tanács elnöke

Véghné dr. Szabó Zsuzsanna s.k. . Hegedűs Mária s.k.
előadó bíró bíró
A kiadmány hitelül: